

Голові спеціалізованої вченої ради
у Сумському державному університеті
доктору наук із соціальних комунікацій, доценту,
доценту кафедри журналістики та філології
Сумського державного університету
Садівничому Володимирі Олексійовичу

ВІДГУК

офіційного опонента Бутиріної Марії Валеріївни, доктора наук із соціальних комунікацій, професора на дисертацію Руденко Наталії Володимирівни «Сугестія як засіб формування громадської думки в сучасних англomовних інтернет-виданнях: інформаційно-комунікаційні стратегії та способи їх реалізації», подану до захисту у спеціалізовану вчену раду у Сумському державному університеті на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 06 «Журналістика» зі спеціальності 061 «Журналістика».

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. Пріоритезація ринкового формату медіагалузі, конвергенція комунікаційних професій, що все частіше нівелює межі між інформуванням і маніпулюванням у журналістиці, актуалізує потребу наукового осмислення феномену сугестії у соціальнокомунікаційній площині. Онлайнове буття медій спричиняє розширення спектру сугестивних технологій. Водночас розширюються межі їх полідисциплінарного потрактування. Окрім психолінгвістичного, когнітивного, соціальнопсихологічного підходів свою увагу на сугестивні засоби скеровують журналістикознавці та комунікативісти. За умов інформаційної експансії диджитальної епохи знижується якість сприйняття медіаповідомлень реципієнтами, недостатньою мірою спрацьовують критичні фільтри.

Саме тому ідентифікація маніпуляційних впливів у контексті медіакритики та сучасної медіаосвіти набувають вагомого значення. Різноманіття форм, рівнів, функцій сугестивних практик у медіадіяльності потребує ретельного вивчення та систематизації у дискурсі наукової спеціальності «Журналістика». З огляду на

вищезазначене своєчасність та вагомість дисертаційного дослідження Н.Руденко, присвяченого інформаційно-комунікаційним стратегіям реалізації сугестії, не викликає сумнівів. Дисертантка достатньою мірою обґрунтовує актуальність, зазначаючи, що «використання сугестії у медіа формує наукову проблему, яка полягає в тому, що навіювання має як просвітницький та мобілізувальний, так і суто маніпуляційний характер» (С.14 дисертації).

Сугестія у медіадискурсі неодноразово ставала об'єктом наукових студій в окремих аспектах та функціях, проте як феномен комунікаційного впливу на громадську думку ще не здобула комплексного вивчення. Зверненням до концепцій та підходів із царини масової комунікації дослідниця забезпечує широке панорамне висвітлення феномену.

Новизна, достовірність та ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дослідженні. Наукова новизна і значущість отриманих результатів дисертації визначаються тим, що в ньому вперше системно і комплексно, на значному емпіричному матеріалі досліджено феномен сугестії в його інструментальному, рецептивному, функціональному, технологічному аспектах тощо.

Найважливішим науковим результатом дослідження Н.Руденко, на наш погляд, можна вважати розроблений дослідницею алгоритм аналітичних дій, що дозволяє виявляти сугестивний потенціал сенсаційних матеріалів в інтернет-виданнях. Дослідниця контекстуально спирається на теорію медіахайпу, що видається нам слушним, адже саме новинні хвилі каталізуються набором сугестивних засобів. Н.Руденко апробовує аналітичний алгоритм на репрезентативному медіаматеріалі, інспірованому медіахайпом Genoa bridge collapse, ідентифікує широкий спектр сугестивних інструментів.

Плідною нам видається ідея конструювання лексико-семантичного поля фреймової новини «Обвал мосту в Генуї» задля увиразнення формування громадської думки протягом дії медіахайпу. Підтримуємо також наголоси на прецедентності лінгвістичних засобів різної морфології і протяжності (від концепту до судження), адже їх тиражованість забезпечує системність впливу.

Науково-категоріальний апарат дисертації Н.Руденко сформовано відповідно до вимог щодо наукових робіт рівня доктора філософії. Застосовані міждисциплінарні концепти є релевантними темі дослідження і змістовно достатніми для розв'язання поставлених дослідницею завдань. Достовірність та обґрунтованість наукових положень, результатів та висновків забезпечується методологічно вірним застосуванням комплексу підходів і методів наукового пізнання, що дозволило авторці багатоаспектно, системно охопити об'єкт дослідження, здійснити його вивчення та аналіз у межах предмета дослідження. Варто також відзначити валідність використаних методів контент-аналізу, критичного дискурс-аналізу, семіотичного аналізу тощо.

Для розуміння цінності рецензованої роботи важливо також вказати на те, що теоретичні положення достатньою мірою верифікуються за допомогою емпіричного методу опитування.

Достовірність результатів дослідження також забезпечується залученням і ретельним опрацюванням широкої джерельної бази: вітчизняних і зарубіжних публікацій (позицій), ресурсів Інтернет, що дозволило авторці цілісно і об'єктивно представити реальний стан розробленості проблеми формування громадської думки засобами медіасугестії.

Структура дисертації відповідає логіці дослідницької рефлексії, послідовності постановки та розв'язання завдань, що своєю чергою обумовлені метою дослідження.

Авторка робить низку важливих теоретичних і практичних спостережень завдяки фокусуванню дослідницької уваги на процесі функціонування сугестивних засобів у медіадискурсі англomовних інтернет-видань. Дослідниця розв'язує проблему експлікації сугестивного впливу, яка є однією із найскладніших у науковому дискурсі, оприявнює та інструменталізує сугестивні стратегії на трьох рівнях – комунікаційно-стратегічному, екстралінгвістичному та лінгвістичному.

Перший розділ дисертаційної роботи «Теоретико-методологічний аналіз сугестії як засобу формування громадської думки у ЗМІ» має виразний міждисциплінарний характер, що обумовлено природою й функціональністю

основних концептів – громадської думки і сугестії як об'єктів поліпарадигматичних досліджень. Дослідниця панорамно розкриває теоретико-методологічні засади свого дослідження, спираючись на численні розробки з галузей політології, семіотики, соціології, лінгвістики, психології, соціальних комунікацій, теорії дискурсу, що дозволяє комплексно й усебічно представити об'єкт дослідження. Вона обґрунтовує репрезентативність вибірки та релевантність використаних методів.

Другий розділ «Сугестивні стратегії на комунікаційно-стратегічному та екстралінгвістичному рівнях медіасугестії в англомовних інтернет-виданнях» присвячено розкриттю основних механізмів і закономірностей медіавпливу, зокрема детальному вивченню сугестивних медіастратегій залякування, емпатії (співпереживання) та рефлексії. До здобутків розділу варто віднести розроблену дослідницею схему: сугестія > валентність > поляризація > віральність > циркулярна реакція > громадська думка, що відображає механіку сугестії.

У третьому розділі «Сугестивні стратегії лінгвістичного рівня медіасугестії в англомовних інтернет-виданнях» дослідниця зосереджує увагу на дискурсивних характеристиках інтернет-видань, щоб з'ясувати передумови до застосування сугестивних засобів. На численних прикладах демонструє функціональність виявлених сугестивних стратегій.

У четвертому розділі «Оцінка ефективності організації масової комунікації в інтернет-виданнях у контексті громадської думки» Н.Руденко доходить важливого висновку про ланцюговість передавання інформації різними видами інтернет-ЗМІ, що в силу притаманних мережевому простору гіпертекстуальності, інтерактивності, персоналізації уможливорює формування громадської думки.

Такий ґрунтовний аналіз проблеми в рецензованій роботі дозволив її авторці зробити вагомі висновки, які адекватно відображають досягнуті наукові результати і демонструють цілісне уявлення про феномен медіасугестії в інтернет-просторі.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані висновки і результати дослідження мають вагоме інструментальне значення для соціальнокомунікаційної діяльності: як при створенні медіапродуктів, так і для

виявлення та критичної оцінки продуктів пропаганди та маніпуляцій. Описані й систематизовані дослідницею сугестивні засоби можуть бути використані у медіаосвітніх практиках, зокрема, для розробки ефективних дидактичних засобів, а також у медіакритичних студіях, спрямованих на ідентифікацію порушень професійних журналістських стандартів та виявлення патогенних впливів.

Результати опитування аудиторії інтернет-видань можуть стати «дорожньою картою» для фахівців з прикладних соціальнокомунікаційних технологій, які опікуються результативністю медіадискурсів.

Трансльовані у вітчизняну медіаплощину віднайдені у закордонних медіа продуктивні модуси сугестивних технологій можуть бути використані журналістами для виховних впливів на громадськість.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях.

Основні положення дисертацію пройшли достатню апробацію в науковій царині. Результати дослідження опубліковані у 9 наукових працях, з них 3 статті - у фахових збірниках і журналах України, 1 – в іноземному виданні, 5 – тези доповідей та матеріали конференцій. Ключові ідеї дослідження були виголошені на науково-практичних конференціях міжнародного і всеукраїнського рівня. Згадані публікації достатньою мірою відображають результати рецензованого дослідження та відповідають вимогам п. 8, 9 вимог до присудження ступеня доктора філософії «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації. Анотація адекватно і повною мірою відображає основні положення дисертації, дає достатнє уявлення про наукові здобутки дослідниці щодо формування громадської думки засобами медіасугестії. Анотація цілком відповідає вимогам до оформлення робіт такого типу й рівня. Вона подана двома мовами українською та англійською.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

Результати перевірки та аналізу матеріалів дисертації та апробаційних публікацій засвідчують відсутність ознак допущення Руденко Н.В, порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). Посилання на джерела в роботі оформлені коректно. Варто також зазначити, що дисертація відповідає нормам законодавства про авторське право та суміжні права.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Відзначаючи повноту і вагомість проведеного дослідження, варто висловити кілька зауважень, що мають переважно рекомендаційний характер.

1. Потребує уточнення характеристика тексту (С.156), що подає його як (цитую) «єдність змістових і формальних компонентів структури, що *цілеспрямовано* та, як правило, *несвідомо* відбираються адресантом для сугестивного впливу на адресата», адже цілеспрямованість передбачає експліцитність візій результату комунікаційної дії. Зокрема, «Словник української мови» потрактує цілеспрямованість як «прагнення до певної мети, підпорядкованість їй дій, думок і т. ін.» – Словник української мови: в 11 томах. – Том 11, 1980. – С. 228.), що унеможлиблює виключення засобів впливу із сфери свідомості.
2. Цілком погоджуємося із твердженням шановної дисертантки про те, що «медіахайпи створюють спіраль розширення уваги, яка трансформує окремі випадки в загальні соціальні проблеми» (С.155). Увиразнити і збагатити цю тезу могло б звернення до відомої соціологічної теорії спіралі девіації, а також до теорії моральної паніки С.Коена.
3. Цілком погоджуємося із евристичною цінністю критичного дискурс-аналізу як методу, що демонструє, як соціальний світ конструюється за допомогою значень. Однак вважаємо, що у рецензованому дослідженні він потребує персоналізації, тобто уточнення, теоретичні засади кого з фундаторів означеного методу використала авторка у дослідженні (Р.Водак, Т. ван Дейка, М.Нонгофа, Н.Феркло тощо).

4. Викликають певний спротив окремі недостатньо коректні формулювання («стереотипне (традиційне) мислення» (С.36), «писемний медіадискурс» (С.45), «печатна версія» (С. 50), «стереотипність навіюється» (С.167).

Загальний висновок та оцінка дисертації. Висловлені зауваження і побажання не впливають на загальну позитивну оцінку роботи. У цілому дослідження Руденко Наталії Володимирівни на тему «Сугестія як засіб формування громадської думки в сучасних англомовних інтернет-виданнях: інформаційно-комунікаційні стратегії та способи їх реалізації» відзначається актуальністю, ґрунтовністю, новизною, оригінальністю, має важливе теоретичне і практичне значення. За своїм науковим рівнем, обсягом, методологічними підходами дисертація повністю відповідає спеціальності 061-Журналістика та всім вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 06 «Журналістика» зі спеціальності 061 «Журналістика».

Підпис *Бутиріна М.В.*
засвідчую
вчений секретар
Вченої ради
Калюта Т.М.

Офіційний опонент:

доктор наук із соціальних комунікацій, професор,
професор кафедри маркетингу

НТУ «Дніпровська політехніка»

М.В.Бутиріна

